

УДК 94(497.6)(091)

ISSN 1840-3778

АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЈЕТНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈУ

ГРАЂА О ПРОШЛОСТИ БОСНЕ

16
2023

РЕДАКЦИЈА

Радивој Радић, Татјана Суботин Голубовић,
Аранђел Смиљанић, Павле Драгичевић, Невен Исаиловић

УРЕДНИК

Радивој Радић

Бања Лука
2023

Срђан Рудић*

Историјски институт
Београд

ПОВЕЉА ВЕЛИКОГ ВОЈВОДЕ РАДОСАВА ПАВЛОВИЋА ДУБРОВНИКУ

Борач, 7. април 1423.

Сажетак: Велики војвода Радосав Павловић је повељом, издатом 7. априла 1423. године у Борчу, потврдио пријатељство са Дубровчанима, Сандаљеву продају Дубровнику његове половине Жупе Конавли, као и уступање града Соко. Повеља је сачувана у оригиналу и чува се у Државном архиву у Дубровнику.

Кључне речи: Радосав Павловић, Дубровник, Сандаљ Хранић, Конавли, Соко, 1423.

Повеља великог војводе Радосава Павловића Дубровчанима, од 7. априла 1423. године, представља једну етапу решавања проблема продаје Конавала Дубровнику и крај спорова око продаје града Соко. Овоме су претходили вишегодишњи сукоби, у којима су важну улогу осим домаћих актера, Сандаља Хранића, Павловића и босанских краљева, играле и Османлије, које су на крају имале пресудан утицај на одлуку да се град Соко уступи Дубровнику.¹ У Дубровачком архиву сачуван је и један интересантан податак везан за издавање ове повеље. Посланици који су били код војводе Радосава обратили су се Републици 3. априла, вероватно тражећи додатна упутства.

* Ел. пошта: srdjan.rudic@iib.ac.rs.

¹ Питање продаје Сандаљевог дела Конавала и града Соко Дубровнику више пута је обрађивано у претходним бројевима „Грађе о прошлости Босне“. Погледати: С. Рудић, *Повеља краља Твртка II Твртковића којом потврђује Сандаљеву продају Конавала Дубровнику, Подвисоки, 1420, август 16*, ГПБ 13 (2020) 157–166; А. Крстић, *Повеља краља Стјепана Остојића којом Дубровнику потврђује Жупе Конавле и град Соко, Сутјеска, 4. децембар 1419*, ГПБ 14 (2021) 79–99; С. Рудић, *Повеља војводе Радосава Павловића којом потврђује Сандаљево уступање пола Конавоске жупе Дубровчанима, 1420, 3. новембар*, ГПБ 14 (2021) 101–112; Исти, *Повеља војводе Радосава Павловића којом потврђује Сандаљеву продају пола Конавала и потврђује пријатељство са Дубровчанима, Борач, 24. априла 1421*, ГПБ 15 (2022) 67–78. О Сандаљевој продаји Конавала Дубровнику детаљније погледати у: Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranić Kosača*, Sarajevo 2009, 221–244.

Неколико дана касније, 9. априла, одговорено им је да могу платити за повељу колико мисле да треба.² Станоје Станојевић је сматрао да се на основу навода који је објављен у Јоргиној збирци не види да ли се радило о некој такси за писање повеље или, вероватније, о неком подмићивању.³ На основу истог податка Невен Исаиловић је указао на могућност да је можда владару или писару понекад следовала и одређена накнада за издавање повеље коју је плаћао дестинатар. Даље је истакао да не знамо да ли се радило о некој сталној и јасно регулисаној такси или је реч о виду подмићивања.⁴

Опис повеље и ранија издања

Повеља великог војводе Радосава Павловића Дубровнику, од 7. априла 1423. године, сачувана је у оригиналу и чува се у Државном архиву у Дубровнику (*Diplomata et acta*, Беч 1060). Сачувана су и два преписа ове повеље, која се такође чувају у Дубровачком архиву – први се налази у зборнику *Liber Privilegiorum (Codex Ragusinus)*, који је сачинио Никша Звијездић, а други је записан на папиру, са утиснутим дубровачким и два турска печата.

Детаљан опис повеље дао је Грегор Чремошник.⁵ Текст повеље записан је на пергаменту италијанског начина израде, који је дуж горње ивице широк 415 мм, а дуж доње 410, док је његова дужина уз леву ивицу 450 мм, а уз десну 480 мм. Са доње стане је савијена плика димензија 340 мм лево и 370 мм десно. Дебљина пергаментa је неједнака и износи 0,25–0,25/0,18 мм. Повеља је преклоплена на половину по ширини, потом са леве стране 95 мм и други пут око 120 мм, те са десне стране 90 мм и други пут око 110 мм. Текст повеље писан је читким рукописом, црним мастилом. Иако на пергаменту нису видљиви трагови линирања, редови су савршено прави, а сви почечи редова чине једну усправну линију. Маргине износе 420 мм горе, 400 мм лево и 300–400 мм десно. Плика је пресавијена тако да при дну има само један неисписани ред који је испуњен вијугавим цртама.

Повеља је оверена висећим печатом. Кроз плику и пергамент су, за провлачење печатне врпце, направљена три вертикална прореа у облику

² N. Iorga, *Notes et extraits pour servir a l'histoire des croisades au XVe siècle* II, Paris 1899, 215.

³ С. Станојевић, *Студије из српске дипломатике. XXI Писање повеља*, Глас СКА 157 (1933) 233–234, нап. 58.

⁴ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 184, нап. 85.

⁵ G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg veka. III. Humske povelje i pisma*, GZM 6 (1951) 95–97.

троугла. Горња два су међусобно удаљена 330 мм, док је доњи 5 мм удаљен изнад доњег рубца повеље. Печатна врпца је израђена од око педесет светло-црвених, двоструко предених, свилених нити. Кроз горња два прореза, са полеђине на лице повеље, провучен је по један крак врпце. Оба крака врпце спуштају се до доњег прореза, али се не види како су кроз њега пролазили, јер су од њега па све до рубца прорезани пергамент и плика. Испод рубца врпца је уплетана у око 900 мм дугу плетеницу, која улази у печат на један отвор, а излази на два. Кракови врпце који висе испод печата дужине су око 250 мм. Печатна грудва је начињена од тамносмеђег воска, неправилног облика. Широка је на једном крају 40 мм, а на другом 8 мм. Дубока је 27 мм. У њу је са горње стране урезано округло удубљење, дубоко 5 мм, у које је наливен тамнозелени восак на који је ударен типар. Грб је нејасан а натпис нечитљив, јер је печат вероватно рађен са сувише топлим воском. Према Чремошнику типар је пречника 18 мм и исти је као код повеље војводе Радосава из 1421. године. Павао Анђелић је, за разлику од Чремошника, сматрао да се ради о посебном печату, вероватно о печатном прстену, форме издуженог осмоугаоника, димензија 14 мм x 12 мм, као и да је печатни симбол обликован слично печату кнеза Павла Раденовића на повељи из 1397. године – приказане су три куле од којих је она средишња знатно виша од бочних и на чијем врху се налази круниште. Према Анђелићу, у простору за легенду је видљив само крст, а од осталог текста се могу назрети само појединачни потези. На основу тога је закључио да је легенда постојала. Такође је сматрао да украс печата сачињава осмоугао извучен пластичном линијом, који уоквирује печатни симбол, док неколико сачуваних потеза указује да је и читаво печатно поље било оивичено сличним осмоугаоником.⁶

На полеђини повеље налази се неколико записа: Poueglia de Voiuoda Radossauo Paulouich / per la confirmation del castello de Socol in / Canal el qual voiuoda Sandagl dede a / Ragusa nel 1423 d aprile – савремени перест⁷; № 10 del Pac I. / Radosavo Pavlovich conferma il ca / stello Socol e la metta della Contea / di Canali, che fu ceduta ai N(obili) Ragu / sei da Sandal. 1423. Apr. 7. – каснији запис; № 223 / an. 1423 / in duplo – бечка ознака; као и 1067 и 1060. У истом омоту са оригиналом чува се и препис записан црним мастилом на папиру димензија 415 x 450 мм – папир је првобитно био димензија двоструког

⁶ Р. Анђелић, *Srednjovjekovni pečati iz Bosne i Hercegovine*, Сарајево 1970, 50.

⁷ Чремошник је сматрао да се овде ради о два записа, први: Poueglia de Voiuoda Radossauo Paulouich per la confirmation del castello de Socol in Canal el qual voiuoda Sandagl dede a Ragusa и други: nel 1423 d aprile. По њему, други запис, односно датум, дело је Никше Звијездића. G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg veka. III. Humske povelje i pisma*, 96.

табака, односно 415 x 590 мм, али како текст преписа није био довољно дуг да га читавог испуни, откинут је један део. На папиру је видљив и водени знак „три брда“. Препис је оверен са три утиснута печата – два мала турска, између којих се налази велики дубровачки печат. На полеђини преписа налази се савремени запис: ad Poueglia de voiuoda Radosauo Paulouich per la confermazion de / Castelo de Sochol in Chanale il quale voiuoda Sandagl / dede a Ragusa nel 1423 d aprile; као каснији записи: № 28 del Pach VII, те 1067 и 1060. Преписивач се није стриктно држао оригинала, већ је писао како је говорио.⁸

Препис Никше Звијездића у архивској књизи *Liber privilegiorum*, 78v–79v оштећен је услед влаге и деловања микроорганизама, тако да су делови текста потпуно уништени или нечитљиви. Никша Звијездић се приликом преписивања није стриктно држао оригинала, већ је језик исправе прилагодио дубровачком говору.⁹

Ранија издања: П. Карано-Твртковић, *Споменици српски*, 160–164; F. Miklosich, *Monumenta serbica*, 322–325; Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 585–591; L. Nakaš, D. Župarić, A. Lalić, Dž. Dautović, E. Kurtović, *Codex diplomaticus Regni Bosnae*, Sarajevo 2018, 446–449 (са преводом и фотографијом).

Текст повеље**

+ Славни Б[о]жк, ц(а)рѣ небесни, кои вкръмлюешъ и правишъ своимъ Божествомъ¹⁰ всѣ васеленѣю, азъ смѣрни прѣд Божством ти раабъ Радосавъ, синъ [2] и наслѣдникъ славнога поменѣтиа¹¹ г[оспо]д[и]на кнеза Павла Радиновића, Бошв(ен)ю ти славою непрѣстану ваздаю, кои мѣ по твою слаткою м(и)л(о)сти сподо[з]би и постави г[оспо]д[и]на всемѣ стежанью моихъ природитель и вѣдѣ з Богомъ ва пѣни г(о)споцтвѣ доѣмшѣ г(о)споцтвию ми вѣд[ѣ] славнога гр[а]да Дѣбровни[4]ка почтени властелѣ и поклисарѣ кнезь Никѣла Гючетићъ и кнезь Влахъ Жѣрговићъ. И ми, смисливъ великѣ любавъ и

⁸ G. Čremošnik, *Bosanske i humske povelje srednjeg veka. III. Humske povelje i pisma*, GZM 6 (1951) 96–97. О печатима погледати: Исто, 93–94. Разлике између оригинала повеље и преписа погледати у: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 585–591.

⁹ Разлике између оригинала повеље и преписа Никше Звијездића погледати у: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 585–591. О Никши Звијездићу погледати: М. Решетар, *Никша Звијездић, дубровачки српски канцелар XV вијека*, Глас СКА 169 (1936) 169–209.

** Редакција издања текста и превода повеље: Т. Суботин Голубовић.

¹⁰ Карано-Твртковић: божествомъ.

¹¹ Миклошич: поменѣтиа.

приѣтелствѣ почтенѣ |5| кое сѣ наши прѣви имали з градомъ Дѣбровникомъ и с тогѣ почте(ни)еми¹² властели, и ѡни ш н(и)ми¹³, и ѡцѣ видившѣ ихъ любавѣ великѣ краснѣ |6| кою г(о)споцтвѣ ми ѡказашѣ а по нашихъ посланихъ по г[оспо]д[и]нѣ Влаткѣ Тѣ(мр)ѣлиѣ¹⁴ крѣстѣанинѣ¹⁵ и Радинѣ крѣстѣанинѣ и кнезѣ Бѣдисавѣ и кнезѣ Вѣ|7|кашинѣ, кое к нимъ ѣ Дѣбровникѣ посласмѣ¹⁶, какѣ насъ полюбише и (п)очтовашѣ¹⁷, и с великомъ¹⁸ любовомъ записашѣ мене, г[оспо]д[и]на воеводѣ Радосавѣ|8|ва¹⁹ Павловиѣ, и мое натражѣ, ѡо к по мѣшкомъ колинѣ да (с)мѣ²⁰ властеле и вѣѣкници гр[а]да Дѣбровника, коликѣ кои годи ихъ влѣ|9|стѣ дѣбровачихъ, и да нас за всакѣ подобив дѣлѣ за ничѣюрѣ волю (н)е тѣ²¹ ѡставитѣ, и за то смѣ велике ротѣ²² и записе мии²³ ѡд[ѣ] ихъ приѣли, а на в|10|ластитѣ²⁴ сада по ихъ реченихъ поклисариѣхъ и ѡцѣ болѣ и вѣѣк намѣ всакѣ любавѣ и приѣтелствѣ²⁵ понавлаю и потвѣрѣѣю. И за тѣ да е видимѣ |11| всакѣмѣ, прит кѣга ѡвѣ нашѣ записѣ ротѣ и ѡвѣтованѣѣ приѣ, какѣ га, г[оспо]д[и]нѣ воевода Радосавѣ Павловиѣ, и с властели г(о)споцтва ми, еднѣ|12|дѣшнѣ и всерѣдѣ примисмѣ²⁶ и заклѣсмо сѣ речениемѣ поклисаремѣ дѣбровачимѣ до виеѣ виека да смѣ Дѣбровникѣ добри и вѣѣрни и сѣрдѣа|13|ни²⁷ приѣтелѣ, и да ихъ трѣгѣвѣцѣ²⁸ и ихъ благѣ²⁹

¹² Карано-Твѣртковиѣ, Стојановиѣ: почтеними.

¹³ Карано-Твѣртковиѣ: шиниѣ; Миклошич: ш-ними.

¹⁴ Карано-Твѣртковиѣ, Стојановиѣ, *Codex diplomaticus Regni Bosnae*: тѣрѣлиѣ.

¹⁵ Карано-Твѣртковиѣ: крѣсти аниинѣ; Миклошич, Стојановиѣ: крѣстианинѣ.

¹⁶ Карано-Твѣртковиѣ, Стојановиѣ: посласмо.

¹⁷ Стојановиѣ: почтовашѣ.

¹⁸ Стојановиѣ: великимѣ.

¹⁹ Стојановиѣ: Радѣсавѣ.

²⁰ Карано-Твѣртковиѣ: смо.

²¹ Карано-Твѣртковиѣ: ничѣю волю нетѣ; Миклошич: ни чѣю волю рѣ не тѣ; Стојановиѣ: ничѣю кою волю нетѣ.

²² Карано-Твѣртковиѣ: рѣти.

²³ Карано-Твѣртковиѣ, Миклошич, Стојановиѣ: ми.

²⁴ Стојановиѣ: навластитѣ.

²⁵ Карано-Твѣртковиѣ: приѣтелство.

²⁶ Стојановиѣ: примисмо.

²⁷ Карано-Твѣртковиѣ, Миклошич: сѣрѣани.

²⁸ Карано-Твѣртковиѣ, Миклошич: трѣгѣвѣци.

²⁹ Миклошич: благо.

саблюдам³⁰, и да ни^х властеле дѣровачке и ни^х слюг³¹ за ниеднога чловека волю ни за стра|14|х^ь ни за пѣнезк^ь, за ниедн^у прода^нств^у³² зл^у до дн^к и до виека да не встави^м за всак^у подобн^у дѣл^у, паче и ^ищ^ь³³ вѣѣтѣм^у, как^у вѣрни |15| и срьдчани³⁴ властел^к и вѣѣници гр[а]да Дѣровника, и записѣмо скта, г[оспо]д[и]н^ь воевода Радосав^ь, и мои натражак^ь нашом^ь мо^щью и с нашими |16| людми ^и всак^у³⁵ врѣме бит^ь на помо^ѣ Дѣровник^ѣ и бранити ни^х и ни^х владан^ьѣ ^и всак^ѣ сил^к и злоб^к и помагат^ь их^ь³⁶ ^и всем^ь, и вѣѣтѣм^у гра|17|д^ѣ Дѣровник^ѣ ш ни^х³⁷ пол^ь жѣп^к Конавли не примити ни еднога ни^х чловека конавланина на Трѣбин^к ни на наш^ь дн^у жѣпе конавалске. И ^ищ^ь³⁸ |18| да ^е ^и знан^ь всак^ум^ѣ, ер ми казаше речени поклисар^ье дѣровачци, как^у³⁹ пригателью срьдчан^ѣ и вастелин^ѣ (!)⁴⁰ и вѣѣник^ѣ гр[а]да Дѣровника, ере г[оспо]д[и]н^ь воевода |19| Гандал^ь, ни^х добри и красни пригатель и вѣѣтник^ь града Дѣровника, велик^ю любав^ь и срьдчанств^у нелицмѣрн^у, кое ^е постави^у з Дѣровником^ь, |20| и всем^ѣ свиет^ѣ ^и всих^ь добриех^ь дѣлиех^ь показ^ѣ, и как^у стрѣми и на вѣѣк^ь и бол^ѣ исх^уди и потвер^ѣѣе почтен^ю приг^нз^нь и пригательств^у, |21| за велик^ѣ любав^ь дарова град^ѣ Дѣровник^ѣ, кнез^ѣ и нег^у⁴¹ властелем^ь град^ь Г^ук^у ^и Конавлах^ь ва вѣѣка виек^ѣ ^и ба^цин^ю и ^и племенит^у. И мни тои ч^ѣ|22|в^ь мн(о)го вес(е)ли бисм^у⁴². И тии речени поклисар^ьк гр[а]да Дѣровника г(о)споцтв^ю ми с велики^ѣм^ь весель^ѣм^ь⁴³ таи добар^ь глас^ь казах^ь и с велик^ум^ь любвом(ь) |23| и милосрьд^ьем^ь, ^и стран^к кнеза и вастель (!)⁴⁴ гр[а]да

³⁰ Стојановић: саблюдамо.

³¹ Карано-Твртковић: слюги.

³² Стојановић: прода^нство.

³³ Стојановић: и^ищ^ь.

³⁴ Карано-Твртковић: срьчани.

³⁵ Карано-Твртковић, Стојановић: всак^о.

³⁶ Миклошич: помагат-и-х^ь; Стојановић: помагати-х^ь.

³⁷ Миклошич: ш-ни^х.

³⁸ Стојановић: и^ищ^ь.

³⁹ Карано-Твртковић, Стојановић: како.

⁴⁰ Карано-Твртковић, Стојановић: властелин^ѣ.

⁴¹ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: нег^о.

⁴² Карано-Твртковић: бисм^о.

⁴³ Миклошич: весель^ѣм^ь.

⁴⁴ Карано-Твртковић, Стојановић: вастель.

ДѢровника смѣрнѣ и много⁴⁵ слаткѣ молишкѣ и просишкѣ, да бисмо имѣ добри благосѣвъ⁴⁶ за таи градь Ѹчи|24|нили. И ми, какѣ⁴⁷ вѣрни и срьд[ъ]чани ѡбѣтники, властелинѣ и вѣтники гр[а]да ДѢровника, и какѣ ѡни, кии има битѣ в(е)сѣ⁴⁸ и добри пригатель кюѣи и мѣстю |25| коега ꙗко въсакомѣ почтенѣю диѡникѣ, весело се ѡбеселисмѣ, и мн(о)го имѣ благодѣтнѣ⁴⁹ благословисмѣ⁵⁰ таи градь Соколь Ѹ Конавлахѣ и що имѣ ꙗко |26| воевода Сандаля неговѣ дѣль поль жѡпкѣ Конавли дароваль, нимѣ и ниѣхѣ послѣтнемѣ ва виеки вѣка на почтенѣк гр[а]да ДѢровника наше кюѣк. И на всѣ |27| више писанѣ⁵¹, що годи смѣ⁵² мии, г[оспо]д[и]нѣ воевода Радосавѣ Павловиѣ, з⁵³ насѣ и за наше послѣтнѣк и за наше пл(е)мѣ, що вѣде по мѡшкомѣ колѣню, како крь|28|въ подакѣ, правѣ⁵⁴ и почтенѣ натражѣк наше, що годи смѣ⁵⁵ Ѹ семь листѣ записали и ѡбѣтовали, на всѣ мии р[е]чени за се и за всѣ наше пл(е)мѣ, и тѣм насѣ чюк нат|29|ражакѣ, како ꙗко р[е]ченѣ, ротисмо се и заклесмѣ на часнѣмѣ и живѣтворещемѣ крижи Г(о)сподни и ва .Ѧ. еванѣлисти и ва .Ѧї. врьхѣвниѣхѣ с(ве)тиѣхѣ апюстоль |30| и ва .Ѧ. и .її. с(ве)тиѣхѣ ѡтацѣ никисциѣхѣ и ва всиѣхѣ ѡт[ъ]хѣ⁵⁶ вѣка Б(о)гѣ Ѹгодившиѣхѣ и ва дѡшкѣ нашѣ, тѣм все више писанѣ и нами ѡбѣтованѣ по ви|31|шкѣ р[е]чениѣхѣ ниѣхѣ поклицареѣхѣ кнезѣ, властелемѣ и всои ѡпѣини града ДѢровника и ниѣхѣ послѣднимѣ хѣтѣмѣ твердѣ и непоклѣбимѣ⁵⁷ и не|32|порочнѣ ва виеки виека Ѹздрьжати и нами и нашими послѣтними не Ѹкрѣмити⁵⁸. Тѣко ли би насѣ инакѣ⁵⁹ Ѹчинилѣ или за лѣкѣмѣсть

⁴⁵ Карано-Твртковић: **много**.

⁴⁶ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: **благосѣвъ**.

⁴⁷ Стојановић: **како**.

⁴⁸ Карано-Твртковић: **весѣ**.

⁴⁹ Миклошич: **благодѣтнѣ**; Карано-Твртковић, Стојановић: **благодѣтнѣ**.

⁵⁰ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић: **благословисмѣ**.

⁵¹ Карано-Твртковић, Стојановић: **писанѣ**.

⁵² Карано-Твртковић: **смѣ**.

⁵³ Карано-Твртковић, Миклошич, Стојановић, *Codex diplomaticus Regni Bosnae*: **за**.

⁵⁴ Карано-Твртковић, Миклошич: **право**.

⁵⁵ Карано-Твртковић: **смѣ**.

⁵⁶ Миклошич: **ѡдѣ**.

⁵⁷ Карано-Твртковић: **непоклѣбимѣ**.

⁵⁸ Миклошич, Стојановић: **Ѹкрѣмити**.

⁵⁹ Стојановић: **инакѣ**.

или за страхъ |33| или за чью волю, тер(ь) тее⁶⁰ више писанк ротк коумъ годи хитр(ос)тью развилъ или потворилъ, хѡѣмѡ⁶¹ и любимѡ⁶², да сѡ все клетви и ро|34|тк и проклетства пала сврьхю насъ и нашего натрацка и нашего ⟨п⟩л[е]мена и всихъ нашихъ послѣднихъ, и да смѡ проклети и завезани жи|35|виемъ Б(о)гѡмъ и Прѣчистомъ и всеми више писаниими с(ве)тими, и да смѡ ѡт[ъ]падници правк вѣри, и да смѡ причтени к Ииуди, кои прода с(и)на |36| Б(о)жыа на распетк, и да се невѣрници назовемѡ прѣдъ всякогѡ г[оспо]д[и]на ⟨з⟩емалногѡ, и ва данъ смрътни⁶³ и приминѣтъ нашего и ва сѣѣни д(а)нъ да не |37| имамѡ помилованъ прѣдъ лицемъ Б(о)жимъ. И к томѡ заклеше се ⟨и ро⟩тише властеле нашего пл(е)мена наипрѣвѡ кнезь Радосавъ Ѡбрадовиѣ |38| братъ мои и кнезь Радосавъ Владимириѣ братъ мои и кнезь Тврьткѡ Мухиловиѣ братъ мои и кнезь Вѡкашинъ Мозолиѣ братъ мои |39| и кнезь Ѡстоѡ Боровиниѣ братъ мои и воевода Влькасъ и кнезь Бѡдисавъ и кнезь Стѣпанъ и кнезь Вѡкашинъ Владимириѣ и кнезь Тв|40|рьдисавъ Боровиниѣ и кнезь Ганкѡ Гавчиѣ прѣдъ више р[е]чениими поклицарми кнеза Николк Гѡчетиѣ⁶⁴ и кнеза Влахѡше Жѡрговиѣ. |41| Писа се ва лѣтѡ⁶⁵ рожаства Хр(и)стова тисѡциѡ и четири ста и два десети и третѣ лѣтѡ, м(ѣ)с(е)ца априла .3. днь. Я писа Ѡстоѡ дѣтѡкъ ѡ гра|42|дѡ ѡ Борчю.

Превод

+ Славни Боже, царе небесни, који својим божанством владаш и управљаш свом васељеном, ја, смерни пред божанством ти, раб Радосав, син и наследник славне успомене господина кнеза Павла Раденовића, божанству ти славу непрестано дајем, јер си ме по својој слаткој милости удостојио и поставио да будем господин свим поседима мојих прародитеља. И будући, по Богу, у пуној власти, дођоше господству ми поштована властела и поклицари кнез Никола Гучетић и кнез Влахо Журговић од славног града Дубровника. И ми, видевши велику љубав и поштовано пријатељство које су наши

⁶⁰ Карано-Твртковић: тк.

⁶¹ Карано-Твртковић, Стојановић: хѡѣмѡ.

⁶² Миклошич: недостаје и любимѡ.

⁶³ Карано-Твртковић: смрътни.

⁶⁴ Карано-Твртковић: гочетиѣ.

⁶⁵ Карано-Твртковић: лѣто.

претходници имали с градом Дубровником и с његовом поштованом властелом, и они с њима, и још видевши њихову велику красну љубав коју указаше господству ми, а по нашим посланицима по господину Влатку Тумрлићу крстјанину и Радину крстјанину и кнезу Будисаву и кнезу Вукашину, које к њима у Дубровник посласмо, и како нам љубав и поштовање указаше и с великом љубављу записах ме, господина војводу Радосава Павловића, и моје потомке по мушком колену да смо властела и већници града Дубровника, као и ма који од њихових властелина дубровачких, и да нас ни због каквог дела, ни за чију вољу неће напустити, зашта смо велике заклетве и записе од њих примили, а сада по њиховим споменутим поклисарима још боље и више сваку љубав и пријатељство понављају и потврђују. И зато, да је на знање сваком, пред кога овај наш запис заклетве и обећања дође, да ја, господин војвода Радосав Павловић, с властелом господства ми, једнодушно и свесрдно прихватисмо и заклесмо се споменутим поклисарима дубровачким да смо Дубровнику добри и верни и срдачни пријатељи довека; и да њихове трговце и њихово благо чувамо, и да њихова властела дубровачка и њихове слуге ни за једнога човека вољу ни из страха ни за новце, ни за какво зло издајство или слично дело до дана и до века не оставимо; и још, као верни и срдачни властелини и већници града Дубровника, обећавамо и записујемо да ћемо ја господин војвода Радосав и мој потомак, нашом моћи и с нашим људима у свако време бити на помоћ Дубровнику и бранити њих и њихово владаније од сваке силе и злобе и помагати их у свему; и обећавамо граду Дубровнику да из њихове половине Жупе Конавли нећемо примити ни једног њиховог човека Конављанина на Требиње ни на наш део Жупе конавоске. И још да је на знање свакоме, јер ми казаше споменути поклисари дубровачки као пријатељу срдачну и властелину и већнику града Дубровника, да господин војвода Сандаљ, њихов добри и красни пријатељ и обећаник града Дубровника, велику љубав и срдачност нелицемерну, коју је успоставио са Дубровником и показује је свом свету добрим делима и да тежи све већем и бољем, те потврђујући поштовано пријатељство, за велику љубав дарова граду Дубровнику, кнезу и његовој властели град Соко у Конавлима у веке векова у баштину и у племенито – и ми то чувши, много весели бисмо. И ти споменути поклисари града Дубровника, како господство ми тај добар глас прими са великим весељем и с великом љубављу и милосрђем, смерно и много слатко молише и просише, у име кнеза и властеле града Дубровника, да бисмо им добри благослов за тај град учинили. И ми, као верни и срдачни обећаник, властелин и већник града Дубровника, и као онај који има бити весео и добар пријатељ кући и месту којему је у свакој части учесник, весело се овеселисмо и много им благодатно благословисмо тај град Соко у

Конавлима и то што им је војвода Сандаљ даровао свој део пола Жупе Конавли, њима и њиховим наследницима у веки векова, на почаст града Дубровника, наше куће. И на све више писано, што год смо ми господин војвода Радосав Павловић, за нас и за наше потомке и за наше племе, крвне сроднике који буду по мушком колену, праве и часне наследнике наше, што год смо у овом листу записали и обећали, на све ми споменути, за се и за сво наше племе и ко нас чује наследник, како је речено, зарекосмо се и заклесмо на часном и животворном крсту Господњем у четири еванђелиста и у 12 врховних Светих апостола и у 318 Светих отаца никејских и у све од почетка Богу угодивше и у душе наше да ћемо све горе писано и од нас обећано, по горе споменутим њиховим поклизарима, кнезу, властели и свој Општини града Дубровника и њиховим потомцима, тврдо и непоколебиво и непорециво у веке векова држати и да од нас и наших наследника неће бити окрњено. Ко ли би од нас друкчије учинио или због лакомости или због страха или за чију вољу, па те више записане заклетве каквим год лукавством разбио или оскрнавио, хоћемо и желимо да све клетве и зарицања и проклетства падну на нас и нашег наследника и наше племе и све наше потомке, да смо проклети и завезани од живог Бога и Пречисте и од свих горе споменутих светих и да смо отпадници од праве вере и да смо саучесници Јуди који прода Сина божијег на распеће и да се неверницима назовемо пред сваким господином земаљским и да у дан наше смрти и преминућа и на судњи дан немамо помиловања пред лицем божјим. И на то се закеше и зарекоше властела нашега племена, прво кнез Радосав Обрадовић, брат мој, и кнез Радосав Владимирић, брат мој, и кнез Твртко Михаиловић, брат мој, и кнез Вукашин Мозолић, брат мој, и кнез Остоја Боровинић, брат мој, и војвода Вукас и кнез Будисав и кнез Степан и кнез Вукашин Владимирић и кнез Тврдисав Боровинић и кнез Санко Гаочић пред више споменутим поклизарима, кнезом Николом Гучетићем и кнезом Влахушом Журговићем. Писа се у лето Христовог рођења 1423, месеца априла седми дан. А писа Остоја дијак у граду у Борчу.

Дипломатичке особености

Повеља војводе Радосава Павловића започиње симболичком инвокацијом. Након ње следе вербална инвокација, интитулација и аренга, које су исте као и на повељама из 1420. и 1421. године. Вербална инвокација у ове три повеље представља увод у интитулационо-аренгални блок формула и у овом облику својствена је само канцеларији војводе Радосава. Занимљиво је

да су ове три повеље саставила три писара – Чичоје Поповић (1420), дијак Влатко Марош (1421) и дијак Остоја (1423).⁶⁶

Вероватно под дубровачким утицајем, аренге у три поменуте повеље војводе Радосава стављене су на прво место и увезане са инвокацијом и интитулацијом – *Славни Боже, царе небесни, који својим божанством владаш и управљаш свом васељеном, ја, смерни пред божанством ти, раб Радосав, син и наследник славне успомене господина кнеза Павла Раденовића, божанству ти славу непрестано дајем, јер си ме по својој слаткој милости удостојио и поставио да будем господин свим поседима мојих прародитеља. И будући, по Богу, у пуној власти...* Овде видимо и почетак изградње идеологије Павловића. Војвода Радосав извор своје власти везује искључиво за Бога, чија је воља била да наследи свог оца кнеза Павла и да влада поседима својих предака. Он своје господство гради само на предачкој линији. Касније, у повељи из 1427. године, војвода Радосав ће своју власт, попут Сандаља Хранића, везивати и за босански русаг.⁶⁷

За разлику од повеља из 1420. и 1421. године, у којима војвода Радосав истиче пријатељство које су са Дубровником имали *господин кнез Павле, родитељ ми, а потом господин ми и брат старији војвода Петар*, у повељи из 1423. имена његових претходника се не помињу, већ се само наводи *пријатељство које су наши претходници имали с градом Дубровником и с његовом поштованом властелом*.

Списак сведока указује на родбинске односе између породице Павловић и дела потчињене им властеле која је вероватно представљала главни ослонац њихове власти и омогућила им да се уздигну у ранг обласних господара. Повеља из априла 1423. године је прва сачувана исправа војводе Радосава у којој су сведоци наведени поименце. У повељи из 1420. године не помињу се сведоци, већ се војвода Радосав сам заклео да ће поштовати наведене одредбе (*И на све више писано, ја господин војвода Радосав заклек се*), док се у повељи из 1421. године заклео са властелом и блиским рођацима, али имена сведока нису унета, иако се из њеног текста види да је то било предвиђено (*И на све више писано, ја господин војвода Радосав, са својом*

⁶⁶ Остоја у каснијим повељама користи формулу са Светом Тројицом (Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 319). Повеља из 1421. године такође почиње симболичком инвокацијом, а претпостављамо да је то био случај и са повељом из 1420. године, која је сачувана у препису који је доста оштећен (С. Рудић, *Повеља војводе Радосава Павловића којом потврђује Сандаљево уступање пола конавоске жупе Дубровчанима, 1420, 3. новембар*, ГПБ 14 (2021), 110).

⁶⁷ Н. Исаиловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 387.

властелом и са рођацима, који буду уписани именима, заклех се).⁶⁸ У повељи из априла 1423, осим војводе Радосава заклела се и властела његовог племена (*И на то се заклеше и зарекоше властела нашега племена*) – именом је наведено 11 сведока. Иако из наведеног дела текста изгледа да је свих 11 сведока припадало племену војводе Радосава, само уз имена петорице првонаведених стоји одредница „брат мој“ – реч је о кнежевима Радосаву Обрадовићу, Радосаву Владимирићу, Твртку Михаиловићу, Вукашину Мозолићу и Остоји Боровинићу. Како су међу сведоцима и кнежеви Вукашин Владимирић и Тврдисав Боровинић, од наведених сведока њих седам би припадало властели племена, док за преосталу четворицу то не би било сигурно.⁶⁹ Даље се може закључити да је пет властеоских кућа (наведених са одредницом „брат мој“) заједно са Павловићима чинило једно племе. Милош Благојевић је изнео претпоставку да је заједничко име овог племена било Јабланић, јер је кнез Павле Раденовић први пут поменут са тим презименом.⁷⁰

Просопографски подаци

У претходним бројевима *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњене личности: **кнез Никола Гучетић** (ГПБ 4, 85; 6, 30–31), **Влатко Тумрлић крстјанин** (ГПБ 14, 111), **Радин крстјанин** (ГПБ 12, 120–121), **кнез Будисав** (ГПБ 9, 60), **кнез Вукашин** (ГПБ 4, 145), **кнез Радосав Обрадовић** (ГПБ 4, 145; 9, 59, 111–112), **кнез Радосав Владимирић** (ГПБ 9, 60), **кнез Твртко Михаиловић** (ГПБ 9, 60), **кнез Вукашин Мозолић** (ГПБ 9, 60), **кнез Остоја Боровинић** (ГПБ 4, 144–145), **војвода Вукас** (ГПБ 9, 60–61; 11, 120), **кнез Вукашин Владимирић** (ГПБ 9, 61), **кнез Тврдисав Боровинић** (ГПБ 4, 145), **кнез Санко Гаочић** (ГПБ 4, 145) и **дијак Остоја** (ГПБ 9, 60).

кнез Влахо (Влахуша) Журговић (Blasius de Georgio, око 1382–1436), 4, 40 (ред у изворнику) – Отац му је био Мато Витов Журговић (Matheus Vite de Georgio), а мајка Маре. Имао је четири брата и четири сестре. Матови синови се у изворима називају и Тамарићи. Влахуша се женио два пута – прва жена му је била Маруша, кћерка Мартинуша Бараба, а друга Гајуша, кћерка Мартола Замагна. Из првог брака имао је сина Филипа, а из другог кћерку

⁶⁸ С. Рудић, *Повеља војводе Радосава Павловића којом потврђује Сандаљево уступање пола конавске жупе*, ГПБ 14 (2021) 107; Исти, *Повеља војводе Радосава Павловића којом потврђује Сандаљеву продају пола Конавала и потврђује пријатељство*, ГПБ 15 (2022) 73, 75; Н. Исailовић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, 443, 462.

⁶⁹ С. Рудић, *Босанска властела у XV веку*, Београд 2021, 41.

⁷⁰ М. Благојевић, *Државност земље Павловића, Земља Павловића – средњи вијек и период турске владавине*, Бања Лука – Српско Сарајево, 2003, 133.

Марушу и синове Мата и Ивана. Влахуша је био помоћник заповедника дванаест наоружаних бродова 1419. године, током војне акције у Конавлима. Током 1423. године био је члан посланстава која су ишла код Сандаља Хранића и Радосава Павловића, а 1433. посланства које је ишло код цара Жигмунда. Године 1431. био је дубровачки кнез.

Литература: И. Манкен, *Дубровачки патрицијат у XIV веку*, Београд 1960, 224–225; N. Vekarić, *Vlastela grada Dubrovnika 2. Vlasteoski rodovi (A–L)*, Zagreb–Dubrovnik, 2012, 250; Isti, *Vlastela grada Dubrovnika 7. Genealogije (A–L)*, Zagreb–Dubrovnik, 2016, 303.

кнез Степан, 39 – како се помиње само именом, није могуће утврдити којој породици је припадао. Могуће је да се ради о кнезу Степану Чипчићу, сведоку на повељама војводе Радосава Павловића из 1432. и 1439. године.

Литература: С. Рудић, *Босанска властела у XV веку*, 214.

Srdan Rudić

Institut d'Histoire
Belgrade

CHARTRE DU GRAND-VOÏVODE RADOSAV PAVLOVIĆ À DUBROVNIK

Borač, 7. avril 1423.

Résumé

À l'article on analyse la chartre par laquelle le voïvode Radosav Pavlović a confirmé son amitié avec Dubrovnik le 7. avril 1423., la vente aux habitants de Dubrovnik de la moitié du Comté de Konavla qui appartenait au voïvode Sandalj Hranić, ainsi que la cession de la ville de Soko. La chartre a été conservée dans sa forme originale et est conservée aux Archives d'État de Dubrovnik. Deux exemplaires en ont été conservés, qui sont également conservés dans les archives de Dubrovnik – le premier, réalisé par Nikša Zvijezdić dans la collection Liber Privilegiorum (Codex Ragusinus), et le second, écrit sur papier avec le sceau de Dubrovnik et deux sceaux turcs. La chartre représente une étape vers la résolution du problème de la vente de Konavle à Dubrovnik et la fin des litiges concernant la vente de la ville de Soko. Cela a été précédé par plusieurs années de conflits dans lesquels, outre les acteurs locaux Sandalj Hranić, Pavlović et les rois de Bosnie, les Ottomans ont également joué un rôle important, qui a finalement eu une influence décisive sur la décision de céder la ville de Soko à Dubrovnik.

Mots-clés: Radosav Pavlović, Dubrovnik, Sandalj Hranić, Konavli, Soko, 1423. année.